

Utdrag ur

LOJSTA KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Lojsta kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningssprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av metall	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av sten	Antikvarie Sara Strindevall
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Sara Strindevall

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Lojsta kyrka 2002-05, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Lojsta kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för invändiga reparationsarbeten på Lojsta kyrka, upprättat 1993 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Lojsta kyrka, upprättat 1997 och 1999 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland band VII:1, 1977.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:
1100-tal	Triumfkrcifixet, dopfunten(?; GK anger ”ca 1200). Möjlig stavkyrka (SvK).
1250	Nuvarande långhuset och koret byggdes. Torn över långhusets västra del (GK; SvK anger att detta tornbygge kanske inte kom till stånd). Muralmålningar i kor och långhus, glasmålningar i korets östfönster (GK; SvK anger byggnadstiden för koret och långhuset till ”1200-talets andra fjärdedel”).
1200-tal	Korsprydda gravhällar i koret (GF).
ca 1300-1325	Madonnaskulptur, tillsammans med övrig, medeltida träskulptur från kyrkan sedan 1885 deponerad i SHM (SvK).
ca 1300-1350	Tornet byggdes, långhusportalen flyttades till tornet. Triumfbågen vidgades, nytt sydfönster i långhuset (GK; SvK anger ”omkr. 1300 eller något senare”). Retablet. Träskulptur (biskop), nu deponerad i SHM (SvK).
1342	Gravsten i korgolvet över domaren Botlef Fride(?) och hans hustru Buthedis (SvK).
o 1350	Muralmålningar i långhuset (triumfbågsmuren). Altartavla (GK).
t 1400-tal	Skulptur av S:t Olof, nu deponerad i SHM (SvK).
o 1450	Muralmålningar av ”Passionsmästaren” i långhuset (GK).
o 1500	Triumfkrcifix, nu deponerat i SHM (SvK).
t 1500-tal	Muralmålning på långhusets S vägg av ”Mästaren från 1520” (GK).
1697	Altarskrank (SvK).
s 1600-tal	Predikstol (SvK). Korbänk (GF).
t 1700-tal	Medeltidsmålningarna kalkades över och nya, numera försvunna muralmålningar utfördes i långhuset (GF).
1727	Ombyggnad eller reparation av tornhuven (SvK).
1740	Trävägg mellan långhus och torn. Sakristiskrank i korets NÖ hörn (SvK).
1749	Sakristiskranket och träväggen mot tornrummet målades (SvK).
1755	Bänkinredningen målades av Nils Målare (SvK) från Väte (GF).
o 1760	Kyrkklockan föll ned på tornvalvet (SvK).
1764-66	Putsreparation av långhus och torn, putslagning och vitkalkning av väggar och valv i kyrkorummet (SvK).
1813	Omgjutning av kyrkklockan (SvK).
1861	Omfattande reparation av tornhuven av byggmästare

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:
	Lindqvist (enligt GF av byggmästare H Tellström, Fardhem). Årtal i vindflöjeln. Omläggning av yttertaken på kor och långhus, reparation av takstolarna (SvK).
1864	Putsning och kalkning av väggar och valv i kyrkorummet. Bänkinredningen målades. Fönstren i korets och långhusets S väggar gjordes om. Ny omgjutning av kyrkklockan av I P Forsberg, Kalmar (GKR).
1866	Nummertavla av C. P. Pettersson (GF).
1885	Deponerades medeltida skulpturer till SHM (GT).
1896	Retablet nymålades (GK) av C. W. Pettersson (SvK).
1901	Orgelharmonium (SvK).
1907	Omläggning av spåntaket på långhuset (SvK).
1908	Träväggen mellan långhuset och tornrummet togs bort (SvK).
1909	Utvidgades kyrkogården åt V.
1912	Utvändig puts och kalkning, utbyte av skadade hörnkedjestenar, vattenrännor på tornhuven (ATA).
1923-24	Inre restaurering efter förslag av arkitekt Anders Roland, Stockholm: Framtagning av muralmålningar i koret och långhuset, framtagning av 1700-talsmålningen på bänkinredningen (konservator C W Pettersson, Stockholm). Nytt altarskrank. Ny orgel (SvK) av Olof Hammarberg, Göteborg, (GF) på nytt podium. Nya portblad i korportalen och S tornportalen, vindfång innanför den senare portalen. Borttagning av sakristiskranket i korets NÖ hörn och inrättande av en sakristia i en förlängning österut av predikstolstrappan. Den felande glasmålningsrutan i korets Ö fönster rekonstruerades. Kamin i långhusets nordöstra hörn (SvK). Nya kolonnetter och kapitäl i ljudgluggarna, ersatte d:o av trä (SvK).
1925	Utlånades, för sommarens kyrkliga utställning på Gotlands fornsal, ”1 st. sandstensrelief Petrus med nycklar” (GF).
1936	Åsknedslag, reparation av tornhuven av Reinhold Lydahl (SvK).
1937	Konsivering av glasmålningarna (ATA).
1942	Nya faltak efter anvisningar av länsarkitekt Olle Karth, Visby, varvid spåntaket på långhuset byttes ut (SvK).
1953	Yttre restaurering: Reparation av tornhuven och takkonstruktionerna över kor och långhus, samt nya faltar på dessa tak. Utvändig restaurering. Tornhuven och takkonstruktionerna över kor och långhus reparerades och nya faltak lades på. Fasaderna putsades och vitkalkades.
1955	(SvK). Åskledare (ATA).
1956	Ny fasadputs på hela kyrkan (GF; SvK anger 1955). Åskledare (GF).
1957	Inre restaurering efter förslag av länsarkitekt Olle Karth,

ÅR**BYGGNADSDEL ETC.:**

- 1970 Visby: Kalkstensgolv i koret. Nya glas i fönstren. Altartrappan ändrades. Nytt altarskrank. Rengöring av muralmålningarna samt vitkalkning av väggar och valv (konstnär Erik Olsson, Sanda). El-värme. Sakristian i predikstolstrappan minskades (GK).
Åtgärdsförslag av Bjerking Ingenjörbyrå AB, Uppsala. Tak- och takstolar rötskadade och insekts- och maskangripna (GF).
- 1971 Yrkesinspektionen meddelar: el på vindarna och torntrappan saknas, godkända skyddsräcken, stegar och vilplan i torn och på klockdäck saknas, klockdäckets golv trasigt (GF).
- 1977 Upptäcktes ristning på V väggen i tornrummet, 1300-tal, föreställande uppmättningsritning över altarskåpet (Gotl.).
- 1981 Reparation av tornhuven samt kalkavfärgning av tornets fasader (GF).
- 1991 Ny orgel (i det gamla orgelhuset) av orgelbyggare Johannes Künkel, Färjestaden (GA, GF).
- 1993 De medeltida glasmålningarna konserverade av glaskonservator Gustav van Treeck, München (GK).
- 1994 Åtgärdsförslag av C H Eliason avseende retabel och krucifix (GF).
- 1996 Kyrkogårdens grusgångar belagda med cementplattor (GF).
- 1997-98 Inre restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Gotlands fornsal.
- Väggar och valv rengjordes av konservator K-G Eliasson, Stenkultur i Sthlm AB.
 - Nya fågelnät monterades i torngluggarna och fönstersnickerierna renoverades,
 - Dörrarna tätades och slagregnsavlopp anordnades, ny dörr till torntrappan monterades.
 - Nytt el-värmesystem installerades, den fasta inredningen konserverades och orgelfasaden försågs med nya skärmväggar (GF).
- 1998 Länsstyrelsen gav förslag om uppställning i kyrkan av, till SHM 1885, deponerade statyer från 1300- och 1400-talen (GF).
- 2000 Yttre restaurering efter förslag av Jan Utas, Gotlands fornsal.
- Långhuset och gallerierna försågs med nya faltak på tät bördning och takstolarna på långhuset och koret förstärktes. Allt synligt trä och vissa plåtdetaljer tjärades.
 - Fasadernas puts lagades och naturstensytorna rengjordes

ÅR **BYGGNADSDEL ETC.:**

- och foglagades. Portbladen tjärades och fönstersnickerier på kor och långhus kittades och målades.
- 2000
- Konservering utförd av K-G Eliasson, Stenkultur i Sthlm AB, på två liljestenar, relief av S:t Petrus och en gravhäll samt ljudgluggar, gallerigångar och fyrpassfönstret på tornet.
 - Utökning av el- och åskskyddsanläggningen. Vindarna och tornet kompletterades med stegar, vilplan och skyddsräcken. Skorstensstocken på långhusvinden revs bort (GF).
- 2002
- Tre gravvårdar av trä kopierades och placerades i befintliga hål. Originalen förvaras i ett magasin strax utanför kyrkogården. Replikerna utfördes av konservator Lars Rosenberg (GF). Ny ljusbärare skänkt av Lojsta kyrkliga sällskapet (GA).
- 2005
- Förbättrad textilförvaring, utförd av Lotine (GF).
- 2005
- Länsstyrelsen beslutade om konservering av antependium. Ska utföras av Lena Hessel, Kalmar läns museum (GF).
- 2005
- Länsstyrelsen beslutade om konservering på gravvårdar för Willy Jansson, nygotisk gravvård över folkskollärare samt gravtumba över Jacob Smith (GF).
- 2006
- Antikvarisk förbesiktning för konservering av kor- och tornportalerna (GF).

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GF	Gotlands fornsals arkiv.
GK	Lagerlöf-Svahnström, Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	B. G Söderberg, Gotländska kalkmålningar 1200-1400. 1971.
GKR	I Rohr, Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.
GKS	Gunnar och Karin Svahnström, Måleri på Gotland 1530-1830. 1989.
ISO	Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, red. Tore Johansson, 1990.
Inskr.	Inskrift i kyrkan
kh	kyrkoherde
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens historiska museum
Strelow	Hans Nilssøn Strelow, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland, bd VIII:1, 1978.
t.	tidigt